

Hevonen vieraalla maalla: ekonationalismi, relationaalisuus ja eläimen kulttuurinen pääoma

NORA SCHUURMAN

Karjalan tutkimuslaitos, Itä-Suomen yliopisto

Schuurman, Nora (2015). Hevonen vieraalla maalla: ekonationalismi, relationaalisuus ja eläimen kulttuurinen pääoma (Horse in a strange land: eco-nationalism, relationality and the cultural capital of the animal). Terra 127: 2, 55–65.

In eco-nationalist discourses, animal breeds are constructed as representations of certain areas and groups of people and as native or national. Domestic animals carry the culture of their country of origin with them in their training and life history. For the animal, knowledge and skills concerning everyday practices with humans become cultural capital, visible when the animal is taken to new surroundings. In this article, I scrutinize eco-nationalistic images of the Andalusian horse and embodied interpretations of its cultural capital in the context of the international horse trade. In this context, breed becomes the main characteristic of the horse, as well as the basis for constructing the horse as national. In the new surroundings, the eco-nationalist discourse is involved in defining the horse as “different”. The cultural capital of the horse is interpreted locally and relationally in embodied encounters with the horse, resulting in a new, individual identity for the animal.

Key words: eco-nationalism, cultural capital, relationality, animal geography, breed, horses

Nora Schuurman, Karelian Institute, University of Eastern Finland, P. O. Box 111, 80101 Joensuu, Finland. E-mail: <nora.schuurman@uef.fi>

Historiallisesti muuttuvat yhteiskunnalliset diskurssit muovaavat eläimiä, niiden representaatioita sekä eläinten kasvatukseen, hoitoon ja koulutukseen liittyviä käytäntöjä (Thierman 2010). Yksi näistä diskursseista koskee eläinten kategorisointia rotuina. Rodun käsite pitää sisällään ajatuksen eläimen kuulumisesta yhteen tietyn ihmisryhmän ja alueen kanssa. Tämä näkyy eläinten määrittelyssä alkuperäisroduiksi, joista jotkut mielletään kansallisiksi.

Kansallisuuteen liittyvät merkitykset konkretisoituvat esimerkiksi hevostalouteen liittyvissä käytännöissä, kuten hevosten kansainvälisessä kaupassa. Hevosrodut ovat aikoinaan kehittyneet esimerkiksi kuljetustehtäviin, maatalouden tai teollistuvien kaupunkien tarpeisiin tai armeijan ratsuiksi, ja niiden henkiset ja fyysiset ominaisuudet ovat kehittyneet arkisessa toiminnassa ihmisen kanssa.

Vaikka hevosten pidon syyt ovat painottuneet myöhäismodernissa yhteiskunnassa urheiluun ja vapaa-aikaan, on hevosten pidolle edelleen leimallista eläimen käyttö erilaisiin tarkoituksiin. Erilaisille alueellisille hevostyypeille ja -roduille on kehittynyt kasvavat markkinat vapaa-ajan kumppaneina. Markkinoilla hevosten arvo määräytyy sen mukaan, miten ne kykenevät vastaamaan nykyisen hevosurheilun ja -harrastuksen vaatimuksiin. Monien rotujen edustajista on tullut esimerkiksi haluttuja harrastehevosia, sillä ne ovat usein helpompia käsitellä ja käyttää kuin varsinaiset urheiluhevosrodut.

Tässä artikkelissa tarkastelen sitä, miten eläimiä ja niiden taustaa tulkitaan silloin, kun eläimiä myydään maasta toiseen. Tulkintoja näistä eläimistä tuotetaan paitsi alkuperämaassa myös siinä paikallisessa kontekstissa, johon ne kaupan seurauksena päätyvät. Tarkastelen erityisesti rotua ja kansalli-

suutta koskevia diskursseja, joita lähestyn ekonationalismin käsitteen avulla ja jotka kytken kehollisesti eläimen kulttuuriseen pääomaan. Ekonationalismilla tarkoitetaan ajattelutapaa, jossa erilaiset luontoon (esim. eläimiin) liitetyt merkitykset ja suojelutavoitteet sekoittuvat kansallisen identiteetin rakentamiseen ja vahvistamiseen (Franklin 2006). Kytkemällä kulttuurisen pääoman käsitteen (*cultural capital*; Bourdieu 1986: 247–248) eläimiin viitataan siihen, miten eläin kantaa kulttuuriaan ja sen historiaa mukanaan omassa elämänhistoriansaan, sekä siihen, miten eläin on sosiaalistettu ihmisten maailmaan. Kun eläin siirretään ympäristöstä toiseen, tätä kulttuurista pääomaa tulkitaan eri tavoin ja se määritellään uusin perustein joko arvokkaaksi tai arvottomaksi.

Artikkelini tärkein kysymys on, millaisena kuva kansalliseen historiaan kiinnittyneestä hevostrodusta näyttäytyy kansainvälisen hevostaupan kontekstissa. Kysyn myös, miten toiselta kulttuurialueelta tuodun hevosen kulttuurista pääomaa tulkitaan ja arvotetaan uudessa ympäristössä. Tarkoitukseni on kiinnittää huomiota siihen, että kotieläinrodut ovat yhteiskunnallisesti rakentuneita konstruktioita, jotka voivat muuttua eläinten käytön kulttuurin globalisoituessa. Tutkimukseni kohteena on andalusianhevosen tunnettu, Espanjan kansalliseen historiaan ja paikallisiin perinteisiin kytkeytyvä rotu, jonka nykyinen virallinen nimi, *Pura Raza Española* (PRE) eli ”puhdas espanjalainen rotu”, asettaa sen omassa maassaan erityisasemaan muihin hevostyyppeihin tai -rotuihin nähden. Artikkelini aineistona ovat espanjalaisen rotujärjestön ja suomalaisen maahantuojaan kuvaukset andalusianhevosesta sekä eri ratsastajien blogeissaan kertomat kokemukset yhdestä rodun edustajasta suomalaisessa ratsastuskoulussa. Aineiston analysoinnissa olen käyttänyt diskurssianalyysia.

Uusi eläinmaantiede

Tutkimukseni kuuluu niin sanotun ”uuden eläinmaantieteen” piiriin. 1990-luvun puolivälissä virinneen tutkimussuuntauksen tavoitteena on ollut tuoda eläimet takaisin maantieteen – ja etenkin ihmismaantieteen – tutkimuksen piiriin (Wolch & Emel 1995; Wolch & Emel 1998; Philo & Wilbert 2000). Eläimiä on tutkittu maantieteessä ennenkin, mutta lähinnä eliömaantieteessä, kvantitatiivisella ja kuvailevalla tutkimusotteella. Uuden eläinmaantieteen tutkimuksen kohteiksi on haluttu ottaa myös kulttuurin sisällä elävät ”kesyt” eläimet, joita perinteisessä eliömaantieteessä ei ole huomioitu (Warkentin & Watson 2014: 2).

Tärkein ero uuden eläinmaantieteen ja vanhan eliömaantieteen välillä on käsitteellinen ja metodologinen. Uusi lähestymistapa tarkastelee eläimiä

elävinä olentoina ja toimijoina, joiden toiminnalla on spatiaalinen ulottuvuus (Buller 2013). ”Eläinten tilat” on määritelty kahdella tavalla: käsitteellisinä tiloina, jotka kuvaavat ihmisten ja eläinten välistä rajaa ja etäisyyttä, sekä fyysisinä tiloina, joihin kuuluu joko pelkästään eläimiä, pelkästään ihmisiä tai molempia (Philo 1995; Philo & Wilbert 2000: 7–11). Uuden eläinmaantieteen mukaan tila ja paikka vaikuttavat ratkaisevasti siihen, millaisiksi eläinten ja ihmisten suhteet muodostuvat, millaisina eläimet nähdään ja miten niiden kanssa toimitaan (Philo & Wilbert 2000: 5; Beumer 2014: 11).

Kun ihmisten ja eläinten kohtaamisia tarkastellaan spatiaalisesta näkökulmasta, ne nähdään kontekstuaalisina ja materiaalisina (Buller 2014). Uuteen eläinmaantieteeseen onkin haettu vaikutteita sekä maantieteessä että yhteiskuntatieteellisessä eläintutkimuksessa yleistyneestä relationalistisesta tutkimussuunnasta (Bear 2011; Buller 2013; Warkentin & Watson 2014). Relationaalisuus tarkoittaa sitä, että asiat eivät koskaan ole maailmassa jollakin absoluuttisella tavalla, vaan ne ovat aina suuntautuneet ja sijoittuneet suhteessa muihin asioihin (Malpas 2012: 238). Relationalistinen lähestymistapa ihmisen ja eläimen suhteeseen painottaa eläimen subjektiivista toimijuutta, suhteen kehollisuutta ja materiaalisuutta sekä sitä, miten eläin osallistuu suhteen tuottamiseen vuorovaikutuksessa ihmisen kanssa (Birke ym. 2004; ks. myös Haraway 2008: 32, 208). Siten ihmisten ja eläinten suhteet voidaan ymmärtää konkreettisina vuorovaikutuksellisia ilmiöinä, jotka sijoittuvat tiettyyn tilanteeseen ja paikkaan (Beumer 2014: 13). Kyse on myös performatiivisuudesta: eläimiä ei nähdä pelkkinä staattisten olentojen representaatioina, joilla on vain synnynnäisiä ominaisuuksia, vaan ratkaisevaa on eläinten aktiivinen, seurauksia tuottava toiminta (Thompson 2011: 232; Buller 2013).

Hevosiin liittyvien ilmiöiden, käsitysten ja käytäntöjen spatiaalisia ulottuvuuksia on tutkittu vasta vähän (ks. esim. Nosworthy 2013; Schuurman & Franklin 2015). Relationaalinen tutkimus ihmisen ja hevosen suhteesta yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa on käsitelty esimerkiksi kumppanuutta (Wipper 2000; Schuurman 2012; Leinonen 2013), erilaisia lähestymistapoja hevosten käsittelyyn ja koulutukseen (Birke & Brandt 2009) sekä ratsastuksen kehollisuutta (Game 2001; Brandt 2004). Tämän artikkelin tavoitteena on osoittaa, kuinka paikallinen konteksti vaikuttaa hevosesta muodostuviin käsityksiin tietyn alueen ja kulttuurin edustajana, ja kuinka paikkaan sijoittuvat keholliset kohtaamiset muovaavat näitä käsityksiä. Artikkelini havainnollistaa myös eläimiä koskevien diskurssien monitasoisuutta ja suhdetta käytäntöihin sekä sitä, miten käsityksiä eläimistä voidaan tutkia empiirisesti relationaalisesta näkökulmasta.

Ekonationalismi, kehollisuus ja eläimen kulttuurinen pääoma

Kun eläinlaji tai -rotu määritellään ekonationalistisissa diskursseissa ”kansalliseksi”, sen ymmärretään kuuluvan yhteen tietyn, rajatulla alueella elävän ihmisryhmän tai kansan kanssa osana heidän kotimaataan sekä siihen liittyviä kulttuurisia arvoja ja historiaa. Näistä arvoista ja historiasta tulee samalla kansallisiksi määriteltyjen eläinten ominaisuuksia, osa niiden luonnollisena pidettyä ”eläimyyttä”. Tällöin eläimeen liitettävät kulttuuriset merkitykset luonnollistetaan (Craw 2008). Vastavasti toiseen kulttuurialueeseen kuuluvat eläimet kategorisoidaan vieraiksi tai erilaisiksi (Howell 2013). Kynnys käyttää eläimiä erilaisuuden määrittelyyn on matala, sillä vaikka ne elävät ihmisten parissa tai läheisyydessä, ne nähdään erilaisina kuin ihmiset. Niinpä niiden samanlaisuutta tai erilaisuutta voidaan soveltaa eri tarkoituksiin tarpeen mukaan (Franklin 2006: 4–9).

Ekonationalistinen ajattelu perustuu puhtauden, erottelun ja järjestyksen kieleen, ja siinä korostuvat vakaat yhteisöt ja kiinteästi rajatut alueet. Tällainen diskurssi tuottaa eläinten kansallisuudesta ekspiittisiä kategorioita (Franklin 2006: 198, 234), joilla on seurauksia myös eläimille itselleen. Ekonationalismin diskursiivinen tarkastelu havainnollistaa sen, millä tavoin nationalismi luonnollistuu osaksi luontoa ja eläimiä koskevia käsityksiä. Kun eläimet liitetään johonkin niistä itsestään riippumattomaan asiaan, kuten kansaan tai sosiaaliseen ryhmään, se vaikuttaa myös siihen, miten näitä eläimiä kohtaan toimitaan (Franklin 2006: 6–7). Siten esimerkiksi kotieläinrodun mieltäminen ”kansalliseksi” vaikuttaa eläinten käyttöön, kohteluun ja jalostukseen. Näille roduille annetaan erityisasema kansallisina ja usein virallisina alkuperäisrotuina, jotka nähdään erilaisina kuin toiset vastaavankaltaiset rodut (suomenhevosesta ks. Nyman & Schuurman 2012).

Kun ekonationalistinen diskurssi koskee kotieläintä, joka on yksilöllisessä vuorovaikutuksessa ihmisen kanssa, kiinnittyä huomio eläimelle määriteltävään toimijuuteen. Eläimen toimintaa voidaan tulkita tavalla, joka joko vahvistaa ekonationalistista diskurssia tai muuttaa sitä. Sekä eläimet itse että niiden käyttö kantavat mukanaan alueellista kulttuuria. Tarkasteltaessa hevosen asemaa ekonationalistisissa diskursseissa korostuvat ne tehtävät, joihin hevosta on historiallisesti käytetty. Koska hevosen paikka on yhteiskunnan sisällä, käyttöeläimenä sekä seuraeläimenä, sitä voi kuvata luonnon ja kulttuurin välisenä hybridinä (Greene 2008). Siksi hevoseen liitettävät kulttuuriset merkityksiä ei voi erottaa sen käyttötavoista, vaan hevonen on ymmärrettävä kulttuurin materiaalliseksi osatekijäksi (Haraway 2008: 97).

Ihmisten ja eläinten vuorovaikutus, eläimen käyttö ja koko siihen liittyvä kulttuuri ovat pitkälti kehollisia. Kehollinen vuorovaikutus eläinten kanssa on myös olennainen tekijä eläimiä koskevien käsitysten muodostumisessa. Kiinnostus sen tutkimukseen on viime vuosina lisääntynyt (esim. Barad 2003; Despret 2004; Haraway 2008). Taustalla on pyrkimys korostaa eläinsuhteen materiaalisia ja performatiivisia ulottuvuuksia sekä eläimen omaa toimijuutta, ja ottaa siten eläimet näkyvämmiin huomioon tutkimuksessa (Birke ym. 2004). Tällöin ihmisten ja eläinten – esimerkiksi hevosten – suhteet ymmärretään seurauksena eläinten aktiivisesta toiminnasta ja vuorovaikutuksesta ihmisten kanssa (Ojanen 2011; Thompson 2011: 232). Suhteen materiaalisuus taas viittaa sekä eläimen kehollisuuteen että varsinkin ihmisten ja eläinten väliseen keholliseen kommunikaatioon. Kehollisen viestinnän merkitys näkyy erityisesti ratsastuksessa, jossa se on ehkä keskeisempi kuin missään muussa ihmisen ja eläinten vuorovaikutuksen muodossa (Game 2001; Despret 2004). Ratsastuksessa kehollisen viestinnän tavoitteena on kehittää ihmisen ja hevosen välistä kommunikaatiota yhä hienovaraisemmaksi, kohti harmoniaksi kutsuttua tilaa (Game 2001). Näin siitä huolimatta, että ihmisen ja hevosen välinen suhde sisältää kuitenkin aina valtaasetelman ihmisen hyväksi (Thompson 2011).

Kulttuurisen pääoman käsite tarkoittaa perhe- ja taustasta perittyjä ja koulutuksen kautta hankittuja tietoa, taitoja, tapoja ja makua, joita yksilö tarvitsee menestyäkseen elämässä (Bourdieu 1986: 247–248, 2010: 5–6). Tässä tutkimuksessa käytän kulttuurisen pääoman käsitettä yhteiskuntatieteellisen eläintutkimuksen kontekstissa, jolloin siihen sisältyvät eläimelle tietyssä kotieläinten pidon kulttuurissa muodostuvat tiedot, taidot ja kyvyt. Eläimen kulttuurinen pääoma kuvaa eläimelle annettua koulutusta ja sosiaalisia taitoja, joita se tarvitsee selviytyäkseen ja voidakseen toimia ihmisten kanssa siinä kulttuurissa, jossa se on kasvanut. Tämän kulttuuriin kuuluu tapoja käsitellä eläimiä, kommunikoita niiden kanssa ja muovata niitä kasvatuksen, koulutuksen sekä päivittäisen hoidon ja käsittelyn kautta – myös fyysisesti. Eläimen kulttuuriseen pääomaan kuuluu myös jalostus, sillä Bourdieun (1986: 249) mukaan kulttuurisen pääoman käsite pitää sisällään niin perinnölliset kuin hankitutkin ominaisuudet.

Kulttuurin pääoma on ennen kaikkea kehollista (Bourdieu 1986: 248). Tämä konkretisoituu ihmisen ja eläinten välisissä arkisissa suhteissa ja kehollisissa käytännöissä. Hevosen kulttuurinen pääoma rakentuu osaksi sen fyysistä olemusta, tapaa liikkua ja toimia, sekä kykyä tulkita ihmistä ja suorittaa ihmisen pyytämiä asioita. Kun hevonen oppii tarvittavat taidot, niiden mukaan toimimisesta tulee

sille tapa. Sille muodostuu myös sellainen ymmärrys omasta ympäristöstään, mitä voi kutsua ”eläimen tiedoksi”. Tutut rutiinit, toimintamallit, fyysisen ympäristön elementit ja ihmisten tavat ovat lopulta hevosen näkökulmasta itsestään selviä. Ajan mittaan hevosen toiminnasta ja vuorovaikutuksesta ihmisen kanssa sen elämän eri vaiheissa muodostuu sen elämänhistoria.

Hevosten kulttuurinen pääoma on yhteiskunnallisesti tuotettua. Niin on myös ymmärrys siitä, miten määritellään se kulttuuri, johon tuo pääoma kuuluu. Kulttuuriset diskurssit sisältävät käsityksiä eläimistä sekä oikeasta tavasta toimia niiden kanssa. Diskurssit ja niihin perustuvat käytännöt vaikuttavat siihen, miten eläimet kiinnittyvät osaksi ihmisen kulttuuria. Kun kotieläinrodun kulttuurista pääomaa tarkastellaan ekonationalistisen diskurssin ilmentymänä, eläimen fyysinen olemus, taidot ja kyky kommunikoida ihmisen kanssa liitetään eläimen kulttuuriseen taustaan. Tällöin eläimen, eläinten pidon kulttuurin sekä kansallisuuden diskursiiviset kytkennät tulevat näkyviksi.

Alkuperäisrotujen lähtömaassa kehittynyt kulttuurinen pääoma siirtyy hevosten mukana, muovautuu ja tulee näkyväksi uudessa ympäristössä, jossa hevosten hoidon ja käsittelyn käytännöt, ratsastusperinne sekä tavat kommunikoida hevosten kanssa ovat erilaiset. Hevosen kulttuurista pääomaa tulkitaan silloin ihmisen ja eläimen kehollisissa kohtaamisissa, ja tulkinnat tehdään ekonationalistisen diskurssin valossa. Kuten tässä artikkelissa osoitan, hevosten kansainvälinen kauppa kytkee eläimen kulttuurisen pääoman ja rodun kansalliset representaatiot toisiinsa eläinsuhteen relationaalisuuden kautta.

Andalusianhevonen

Andalusianhevonen nousi Iberian niemimaan alueellisista hevostyypeistä merkittävimmäksi 1500-luvulla, Aragonian ja Kastilian kuningaskuntien yhdistymisen jälkeisenä Espanjan maailmanvalloitus- ja suurvalta-aikana (Abad Gavin 2006). Espanjan tuolloinen kuningashuone edisti ”espanjalaisen” rodun kasvatusa, koska rodun edustajien katsottiin soveltuvan hyvin sotaratsuksiksi. Andalusianhevosen katsotaan vaikuttaneen tuolloin myös monen muun eurooppalaisen hevosrodun kehitykseen, sillä hevosiä myytiin runsaasti ulkomaille (Abad Gavin 2006: 97). Andalusianhevosen kehitystä osana Espanjan historiaa havainnollistaa Donna Harawayn (2003, 63–65) luontokulttuurin käsite: kotieläimen kohdalla on vaikeaa ja tavallaan tarpeetonkin erottaa, missä määrin on kyse luonnosta ja missä määrin ihmisen aikaansaannoksesta. Nämä nivoutuvat tiiviisti yhteen kotieläinrodun kehitys-

historiassa, jolloin ajatus siitä, millainen eläin lopulta on, on pitkälti kulttuurinen.

Espanjan suurvalta-ajan loputtua 1600-luvulla tarve sotaratsuille väheni, ja andalusianhevosen kasvatus vähitellen hiipui. 1800-luvulla rotu oli sukupuuton partaalla. Kiinnostus vanhaan rotuun virisi jälleen 1900-luvun jälkipuoliskolla hevosten vapaa-ajan käytön lisääntyessä, ja 1960-luvulta lähtien andalusianhevosa on viety ulkomaille harastehevosiiksi, erityisesti klassista kouluratsastusta varten. Kasvatuksen elpyminen 1970-luvulla herätti kiinnostuksen puhdasrotuisuuden vaalimiseen, ja rodun kantakirja perustettiin uudelleen vuonna 2002 (Ministerio de Agricultura 2002). Vuonna 2007 Espanjan valtio antoi oikeuden kantakirjan pitoon kasvattajien muodostamalle järjestölle *Asociación Nacional de Criadores de Caballos de Pura Raza Española* (ANCCE). Kantakirjan hallussapidosta ja rodun nimestä on käyty kiistaa, sillä moni järjestö on ollut halukas päättämään rodusta ja sen jalostuksesta, ja siten ekonationalistisen diskurssin hallinnasta.

Suomessa andalusianhevosten maahantuonti liittyy kysymykseen siitä, uhkaavatko vieraat rodut alkuperäisrodun suosiota. Suomessa on yksi alkuperäisroduksi määritelty hevოსrotu, suomenhevonen. Kuten muiden alueellisten hevოსrotujen, myös suomenhevosen käyttö on muuttunut merkittävästi maatalouden motorisoitumisen myötä. Uutta käyttöä on haettu urheilun ja vapaa-ajan piiristä, ja viime aikoina suomenhevosta on ryhdytty käyttämään varsinkin ratsuna. Suomenhevoseen liittyy vahva ekonationalistinen leima: rodun kantakirjan perustaminen vuonna 1907 sekä sen keskeinen asema toisessa maailmansodassa ja sitä seuranneella jälleerakennuskaudella liittyvät sen osaksi suomalaista kansallisuuskurssia (Nyman & Schuurman 2012; Leinonen 2013). Vuonna 2007 suomenhevonen nimettiin kansallishevoiseksi. Toisin kuin andalusianhevonen, suomenhevonen tunnetaan ennen kaikkea taakanvetäjänä maa- ja metsätaloudessa, kuljetuksissa ja sodankäynnissä, ja sen merkitys ratsuna on ollut vähäisempi (Leinonen 2013). Vaikka suomenhevosen historia on erilainen kuin andalusianhevosella, liittyy myös suomenhevoseen vahva kansallishevosen leima (Nyman & Schuurman 2012).

Kiinnostus alueellisia hevოსrotuja kohtaan voidaan ymmärtää suhteessa hevოსkasvatuksen kansainvälistymiseen. Urheiluhevosten tuotannossa hevოსrotujen tausta on menettämässä merkitystään kantakirjojen avautuessa yhteisille, globaaleille markkinoille. Alkuperäisrodut nähdään kiinnostavina, koska niillä on selkeästi ymmärrettävä tausta ja lähtömaa, ja koska niihin voidaan liittää aitouden ja luonnollisuuden tapaisia arvoja, jotka koetaan mielekkäiksi vaihtoehtoiksi teollisena pidetylle

kilpahevostuotannolle (Nyman & Schuurman 2012). Tätä taustaa vasten andalusianhevosten tuonti Suomeen antaa aiheen pohtia, missä määrin Espanjasta tuotujen hevosten suosio perustuu ekonationalistiseen diskurssiin.

Aineisto ja menetelmät

Artikkelini aineistona ovat tekstit, joissa tuotetaan käsityksiä andalusianhevosesta. Niihin kuuluvat andalusianhevosen rotumääritelmä ANCCE:n ylläpitämässä PRE-hevosten kantakirjassa, hevosia Suomeen tuovan maahantuojan internet-sivut sekä suomalaisten ratsastajien blogit. Rotumääritelmä on tietyn kotieläinrodun jalostuksesta vastaavan tahon, usein rotujärjestön, rakentama kirjallinen kuvaus siitä, millainen rotuun kuuluvan yksilön tulisi ihannetapauksessa olla. Rotumääritelmää käytetään jalostuseläinten valinnan ja palkitsemisen perusteena: rodun yksilöitä verrataan yksityiskohtaisesti rotumääritelmään, pääasiassa ulkonäön ja rakenteen, mutta myös luonteen osalta. ANCCE:n käyttämä PRE-rodun rotumääritelmä perustuu lähes sanatakkasti Espanjan valtion vuonna 2002 hyväksymään jalostusohjeeseen (Ministerio de Agricultura 2002). Tarkastelen rotumääritelmää kuitenkin sellaisena, kuin se on ANCCE:n säännöissä, koska nimenomaan ANCCE soveltaa määritelmää käytäntöön. Lisäksi tarkastelen PRE-hevosia Suomeen tuovan suomalaisen maahantuojan (Sunhorse 2014) internet-sivuillaan tarjoamaa sanallista kuvausta rodusta.

Aineistoni toinen osa koostuu ratsastajien blogeissaan kertomista kokemuksista yhdestä andalusianhevosesta suomalaisessa ratsastuskoulussa. Kyseessä on vuonna 2002 Espanjassa syntynyt PRE-ruuna, joka on tuotu Suomeen vuonna 2007. Jardinero-niminen hevonen, josta käytetään teksteissä myös lempinimeä ”Hartsa”, toimii opetushevosena eteläsuomalaisessa ratsastuskoulussa. Jardineroa ja sillä ratsastamista on kuvattu useissa ratsastuskoulun aikuisasiakkaiden pitämässä blogeissa. Olen kerännyt näistä blogeista aineiston, joka koostuu kymmenen kirjoittajan blogiteksteistä. Aineistossani on 50 blogikirjoitusta sekä 76 niihin liittyvää kommenttia. Keräsin blogiaineiston maaliskuussa 2014, ja siihen valitsemani tekstit oli julkaistu elokuun 2007 ja joulukuun 2013 välillä. Valitsin tekstikatkelmat mukaan aineiston kylläntymisen perusteella. Samat teemat, esimerkiksi ”erilaisen” hevosen kanssa kommunikoinnin vaikeus, toistuvat lähes koko aineistossa. Tämä kertoo osaltaan siitä, että kirjoittajat kommentoivat (pääasiassa implisiittisesti) toistensa kokemuksia omista teksteissään. Blogien kirjoittajat ovat kaikki naisia, mikä kuvastaa ratsastusharrastuksen sukupuolija-

kaumaa Suomessa: yli 90 prosenttia harrastajista on naisia ja tyttöjä (Suomi ratsailla 2015; sukupuolen merkityksestä ratsastuskulttuurissa ks. esim. Ojanen 2011).

Blogien suosio on kasvanut 2000-luvun kuluessa. Niiden tutkimus on vielä varsin uutta, joten myös blogeja koskevat tutkimuseettiset kysymykset ovat uusia. Tutkijat ovat pohtineet erityisesti sitä, onko blogiaineisto julkista vai yksityistä, ja tarvitseeko luonteeltaan usein henkilökohtaisten blogien käyttöön tutkimusaineistona luvan (Noppari & Hautakangas 2012: 17–18). Nicholas Hookwayn (2008: 105) mukaan blogit ovat julkisiksi tarkoitettuja ja implisiittiselle yleisölle suunnattuja. Näin ollen ne eivät ole yksityisiä, vaikka ovatkin henkilökohtaisia, eikä kirjoittajilta siksi tarvitse erikseen pyytää lupaa blogien tutkimuskäyttöön (ks. myös Miller 2012: 36). Tässä artikkelissa blogikirjoittajien nimet on kuitenkin muutettu.

Sovellan aineistoni analysoinnissa diskursсияnalyysia. Diskursseilla tarkoitan merkitysjärjestelmiä, jotka määrittävät, mitä yhteiskunnassa pidetään arvokkaana ja mitä itsestään selvänä, ja miten esimerkiksi kategorisoinnit saadaan näyttämään oikeilta tai tosilta (Jokinen ym. 1999: 19, 47; Potter 2009). Diskurssit muotoutuvat erilaisten käytäntöjen kautta ja vaikuttavat samalla näihin käytäntöihin (Jokinen ym. 1999: 238–239). Tässä tutkimuksessa olen kiinnittänyt huomiota etenkin niihin käytäntöihin, joiden kautta määrittyvät hevosten käsittelyn, koulutuksen ja käytön kulttuurisesti vaihtelevat tavat.

Ihmisten ja eläinten kehollisen kohtaamisen sekä eläinten toimijuuden tutkiminen ihmistieteissä ei ole yksinkertaista, sillä tutkimusprosessissa kehollinen kokemus on kirjattava kielelliseen muotoon. Tällöin jotakin olennaista saattaa jäädä pois. Kuitenkin, kuten Karoliina Ojanen (2011: 56) huomauttaa, materiaalisuus ja diskursiivisuus eivät ole toisistaan erillisiä ilmiöitä vaan vaikuttavat toisiinsa olennaisella tavalla. Esimerkiksi ihmisen ja eläimen välisen suhteen kehollisuus ja eläimen oma toimijuus eivät ole ainoastaan jotain, missä diskurssi materiaalistuu, vaan yhtä tärkeää on se, miten materia saa merkityksiä sekä ilmenee diskursseissa ja muokkaa niitä. Siten myös keholliset kohtaamiset hevosen kanssa vaikuttavat hevosia koskeviin diskursseihin. Tässä tutkimuksessa se näkyy blogikirjoittajien tavoissa tulkitta vuorovaikutustaan hevosen kanssa sekä hevosen subjektiivista toimintaa ja taustaa. Tulkinat syntyvät paitsi materiaalisissa kohtaamisissa myös tiiviisti kytköksissä hevosta koskeviin diskursseihin.

Oma asemani tutkijana ja kokemukseni hevoskulttuurin tutkijana (esim. Schuurman 2012) vaikuttavat monin tavoin siihen, millaisia diskursseja hahmotan aineistostani. Asun itse Suomessa, ja

olen harrastanut ratsastusta sekä pitänyt hevosia pitkään. Olen pitänyt myös suomenhevosta, joiden kanssa toimiessani olen päätenyt pohtimaan eläimiin liitettyjä kansallisuusdiskursseja. Tutkijan näkökulma ja henkilökohtainen hevossuhteeni antavat minulle liikkumavaraa kehollisen kontaktin ja kulttuuristen tulkintojen välimaastossa. Siksi olen myös tässä tutkimuksessa kiinnittänyt huomiota kehollisen kommunikaation tulkintaan ratsastuksessa.

Andalusianhevonen ja ekonationalismi

Andalusianhevosta koskevan ekonationalistisen diskurssin juuret ovat rodun historiassa. Rotua kuvattiin ”hienoksi roduksi” jo 1500-luvulla, etenkin silloin kun sitä verrattiin karkeatekoisempiin rotuihin (Abad Gavin 2006: 97). Samantapaisia määritelmiä löytyy myös hevosen nykyisestä rotumääritelmästä. PRE-hevosta kuvataan virallisessa rotumääritelmässä ”rohkeaksi”, ”kärsivälliseksi” ja ”tasapainoiseksi” ja hevosen oppimiskykyä ”suureksi” (ANCCE 2012). Rodun luonnetta määritellään lisäksi seuraavasti:

Energinen, jalo ja kiltti, ja kykenee sopeutumaan erilaisiin tehtäviin ja tilanteisiin. Vastaa nopeasti ratsastajan apuihin ja on herkkäsuinen ja siksi kuuliainen ja ymmärtää ratsastajaa helposti sekä on erityisen mukava [ratsastaa]. (ANCCE 2012; kaikki käännökset espanjasta suomeen ovat kirjoittajan)

Ulkomuodosta mainitaan esimerkiksi, että hevonen on ”huomattavan harmoninen ja hyvin kaunis” ja että sen liikkeet ovat ”sulavat, korkeat, laajat, harmoniset ja rytmikkäät” (ANCCE 2012). Viittaukset kauneuteen, harmonisuuteen ja jalouteen näkyvät myöhemmin muissa yhteyksissä. Kun tarkastellaan rodun markkinointia suomalaisen maahantuojan sivuilla, alkuperämaassa käytetty diskurssi on vahvasti läsnä kuvauksissa. Maahantuojan sanoin rotu on ”tunnetusti erittäin kaunis, nöyrä, älykäs ja helpohoitoinen sekä parhaimmillaan peloton ja uskollinen ratsu ja kumppani” ja ”rotuna erittäin lempeä ja ystävällinen” (Sunhorse 2014). Hevosen erityistä soveltuvuutta ratsastukseen kuvaa suoraan rotumääritelmään viittaava luonnehdinta: ”[a]ndalusialaiset hevoset reagoivat nopeasti ratsastajan apuihin”.

Rodun historia tuodaan maahantuojan sivuilla selvästi esiin. Hevosta kuvataan esimerkiksi ”barokinajan kuninkaita ja aatelisia palvelleena hevosrotuna” (Sunhorse 2014). Samassa tekstissä Espanjaa 1500-luvun jälkipuoliskolla hallinnut kuningas Felipe II esitetään ”hevosrakkaana valtiaana”, jonka

”kehitystyön tuloksena espanjalaiset conquistadorit ratsain muodostivat maailmasta Espanjan imperiumin. Näin itsensä jo 1500-luvulla maailmankartalle laukannut andalusialainen hevonen olikin arvostetuin lahja kuninkaallisten ja aatelisten keskuudessa” (Sunhorse 2014).

Aineistoja vertailemalla näkyy, että maahantuojan markkinoinnilla on taustansa alkuperämaan ekonationalistisessa diskurssissa. Se, että rotua kutsutaan ”barokkihevoseksi” (Sunhorse 2014), havainnollistaa hevosen kulttuurista asemaa. Eläin ymmärretään materiaaliseksi osaksi kulttuuria ja sen vuosisataista historiaa. Samalla korostetaan rodun erilaisuutta suhteessa muihin rotuihin: rotu on maahantuojan mukaan ”poikkeuksellisen monikäyttöinen”. Maahantuojan esittelyssä rodun vahvuudet rakennetaan korostamalla sen erilaisuutta suhteessa muihin hevosiin. Tätä alleviivataan myös hevosen käyttöominaisuuksien kohdalla:

Hyvin erikoislaatuista on andalusialaisen hevosen älykäs sosiaalisuus; se tulee hyvin toimeen muiden hevosten kanssa ja ottaa aivan omalla tavallaan kontaktia myös ihmiseen – se on ihastuttavan uskollinen omistajalleen ja oppii nopeasti. Töitä tehdessään se keskittyy hyvin ja pyrkii kaikkiin tavoin miellyttämään omistajaansa. (Sunhorse 2014)

Ekonationalismi sisältää ajatuksen ”vieraaseen” kulttuuriin kuuluvien eläinten erilaisuudesta (Franklin 2006: 140). Kuten ihmisiä, myös vieraan maan eläimiä toiseutetaan, pidetään ulkopuolisina ja usein huonompina kuin ”omia”, kansallisiksi määriteltyjä eläimiä. Esimerkiksi Britanniassa Saksan vastainen ajattelu johti ensimmäisen maailmansodan aikana saksalaisten koirarotujen suosion laskuun (Howell 2013). Erilaisuus voidaan kuitenkin nähdä myös positiivisena, jolloin vieraan maan eläimiin suhtaudutaan ihaillen. Ihaileva suhtautumistapa tulee ymmärrettäväksi eksotiikan käsitteen kautta. Graham Hugganin (2001: 13–14) mukaan eksotiikka ei niinkään viittaa ihmisten, esineiden, paikkojen – tai eläinten – ominaisuuksiin vaan tietynlaisia esteettisiä käsitteitä sisältävään merkitysjärjestelmään, jonka tehtävänä on tulkita kulttuurista erilaisuutta ja tehdä siitä ikään kuin tuttua.

Kansalliseksi ja alkuperäiseksi tulkittu hevosrodun kansainvälisessä kaupassa on pitkälti kyse eksotiikasta, joka pohjautuu ekonationalistiseen diskurssiin. Tässä ilmiössä ulkomaisten alkuperäisrotujen suosio rakentuu niiden erilaisuuden varaan ja kytkeytyy niiden kansalliseen historiaan, joka popularisoidaan tästä näkökulmasta. Seuraavassa osiossa tarkastelen sitä, miten ekonationalistinen eksotiikka näyttäytyy konkreettisesti kohtaamisessa eläinyksilön kanssa. Kuva eläimestä muuttuu, kun hevosen eksoottisina pidetyt, diskursiivisesti ym-

märretyt ominaisuudet kehollistuvat ja tarkentuvat ja niitä tulkitaan eläimen kulttuurisena pääomana.

Kansallisuuden kehollinen tulkinta

Andalusianhevosta luonnehtivissa teksteissä, rotumääritelmässä ja maahantuojan markkinoinnissa rotu yhdistetään alkuperämaahansa. Keholliset kohtaamiset rodun edustajan kanssa kiinnittyvät kuitenkin siihen paikkaan, jonne hevonen on kaupan seurauksena päätynyt. Hevosesta tehtävät tulkinnat sijoittuvat tiettyyn spatiaaliseen kontekstiin, tässä tapauksessa ratsastuskouluun, jossa on omat hevosten kanssa toimimista jäsentävät tapansa ja johon hevonen on tullut ulkopuolelta.

Hartsaksi kutsuttua andalusianhevosta suomalaisessa ratsastuskoulussa käsittelevät blogikirjoitukset sisältävät eksotiikkaksi tulkittavaa yleistä luonnehdintaa, kuten ”kyllä espanjalaiset orhit on aika hot!” (Erja). Tällainen eksotiikka rinnastuu matkailuun, jossa kulttuurinen erilaisuus ja ”aituus” on tuotteistettu (MacCannell 1999: 14). Matkailukokemuksen tavoin eläimet rinnastetaan alkuperämaan ihmisiin, ja stereotyyppiset käsitykset espanjalaisista liitetään eläimeen sukupuolen kautta. Samalla andalusianhevosen popularisointi historiaa tulee näkyväksi hevosta koskevilla diskursseilla. Koska hevonen edustaa materiaalista kulttuuria, blogikirjoittajat kokevat kohtaavansa hevosesä kulttuurisen toisen.

Osa hevosesta muodostuvaa ensivaikutelmaa on hevosen tapa liikkua. Eräs ratsastaja katsoo maneesin peilistä, ”miten huvittavasti Jardineron jalat taipuivat polvista ulos päin sen ravatessa ja laukatesa” (Liisa). Kirjoittajan huomio rinnastuu suomalaisen maahantuojan kuvaukseen siitä, miten rodulla ”korostuvat etenkin sen kauniit etujalkojen liikkeet” (Sunhorse 2014). Sama liike näyttäytyy eri kontekstissa eri tavoin. Maahantuojan kuvaus perustuu espanjalaisen hevoskulttuurin käsitykseen sikäläisittäin tutun rodun liikkumistavasta, mutta se mitä alkuperämaassa pidetään kauniina, on suomalaisesta näkökulmasta erikoista ja ”huvittavaa”. Espanjalaisen hevoskulttuurin arvostus ei siten välity suomalaisen ratsastuskoulukulttuuriin.

Konkreettinen kohtaaminen hevosen kanssa tuottaa tilanteita ja kokemuksia, jotka antavat aiheita yleistä eksotiikkapuhetta pidemmälle vietyyn pohdintaan. Blogeissa kuvatut kohtaamiset ovat kehollisia, sillä asiakkaat kommunikoivat hevosten kanssa ratsastuskoulussa nimenomaan ratsain. Ensimmäinen, mihin huomio silloin kiinnittyi, on Hartsa-hevosen selässä olemisen tunne, joka vertautuu aiempiin kokemuksiin hevosten kohtaamisesta yleensä. Aineistossa tätä kuvataan esimerkik-

si näin: ”Selässähän istuin kuin valtavan tynnyrin päällä” (Saara).

Hevosen ruumiinrakenne ja liike muodostavat materiaalsen perustan ratsastajan ja hevosen väliselle vuorovaikutukselle. Ratsastajan on kyettävä istumaan hevosen selässä ja mukautumaan sen liikkeisiin siinä määrin, että kehollinen kommunikatio on mahdollista. Kun näitä kehollisia kokemuksia pyritään tekemään ymmärrettäviksi blogiteksteissä, ne yhdistetään usein hevosen kansallisuuteen, kuten seuraavassa esimerkissä:

Hartsa on massiivinen, pyöreäselkäinen espanjalainen. Minä taas pihtipolvi, jäykkälönkka espoolainen. Kun ensimmäistä kertaa nousin Hartsan selkään sain juuri ja juuri jalat sen verran irti toisistaan, että pystyin olemaan satulassa – ensimmäiset puoli tuntia. (Anni)

Koska hevosen rakenne ja tapa liikkua ovat osaltaan seurausta siitä, miten sitä on jalostettu sen historiallisia käyttömuotoja varten, niitä voidaan pitää materiaalisena osana kulttuuria (vrt. Haraway 2008: 97). Aineistosta näkyy, että myös hevosen erilaisuutta tulkitaan kulttuurisena. Kulttuurinen tulkintakehys on läsnä riippumatta siitä, pidetäänkö esimerkiksi hevosen hidasta liikettä fyysisenä ominaisuutena tai tilana vai opetettuna liikkumistapana. Joskus kirjoittaja pohtii tätä suoraan, kuten seuraavassa: ”En hahmottanut, oliko hitaus laiskuutta vai lihaskireyttä, joka laukeaisi vähitellen” (Liisa). Sekä fyysiset ominaisuudet että opitut tavat ovat kuitenkin molemmat osa eläimen kulttuuristausta – sitä millaiseksi rotu on tuossa kulttuurissa kehittynyt – mutta hevosen oppimia tapoja toimia ihmisen kulttuurissa voidaan pitää eläimen kulttuurisena pääomana.

Kaikkein eniten blogiteksteissä käsitellään varsinaista kommunikointia hevosen kanssa, sillä ratsastaminen Hartsalla koetaan erilaiseksi kuin muilla hevosilla. Kirjoittajat kokevat, että Hartsa reagoi ratsastajan antamiin merkkeihin eri tavalla kuin saman ratsastuskoulun erirotuiset hevoset. Ratsastuksenopettaja määrittänyt paikalliseksi tulkiksi, joka tuntee vierasta kansallisuutta edustavat eläimet ja osaa tulkita niitä suomalaisille ratsastajille: ”[opettaja] käski ajatella tavallista hevosen käynnin taitia, ja ratsastaa Hartsaa siitä hieman rauhallisemmin” (Saara). Tulkintaesimerkki asettaa Hartsan ”tavallisen” hevosen vastakohtaksi, erilaiseksi kuin muut hevoset.

Ratsastajat oppivat kommunikaatiota ”erilaisen” hevosen kanssa myös toisiltaan, jolloin tulkinasta tulee paikallisesti rakentuva kollektiivinen prosessi: ”keskustelupalstalla on joku pätevä ratsastaja selittänyt, että lonkat avaamalla tämäkin ratsu liitelee” (Niina). Hevosen kollektiivinen tulkinta kiinnittyy edelleen paikkaan, ratsastuskouluun, jossa

tulkintaan osallistuvat keskustelijat ja blogikirjoittajat kohtaavat hevosen. Kehollinen tulkinta on konkreettista ja sen reflektointi varsin yksityiskohtaista. Tämä osoittaa, että hevosen kulttuurinen pääoma poikkeaa siitä, mihin ratsastajat ovat tottuneet. Toisinaan yksityiskohtainen paneutuminen kommunikaatioon koetaan hämmentäväksi:

Vähitellen selvisi, että ulko-ohja on yksi olennaisimmista avuista, ja jalat saa pitää kokonaan irti. Pohkeita tulee käyttää paukuttamalla ja kun Hartsa lähtee eteen, ne on syytä irrottaa. Tuntui hölmöltä: pikkulapset ratsastavat pohkeet irti ja paukuttavat niitä satulansiiپی vasten. Taktiikka kuitenkin toimi. (Liisa)

Voidakseen kommunikoida ”erilaisen” hevosen kanssa ratsastajien on opittava ne merkit, joita hevonen on lähtömaassaan opetettu ymmärtämään. Hevosen oppima merkkijärjestelmä on keskeinen osa eläimen kulttuurista pääomaa, sillä järjestelmä on kulttuurisesti spesifi: sen tuntevat vain muut samassa kulttuuripiirissä koulutetuthevokset. Ihminen, joka on oppinut kommunikoimaan eri tavalla opetettujen hevosten kanssa, joutuu opettelemaan tämän merkkijärjestelmän kommunikoidessaan ”erilaisen” hevosen kanssa.

Tässä tulkinnaassa rotujen erilaisuus konkretisoi-tuu tavoissa kommunikoida hevosten kanssa erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa: ”[s]uomenhevosratsastaja ei valitettavasti aina voi ymmärtää näiden etelänmaalaisten sielunelämää” (Niina). ”Erilainen” hevonen asettuu tässä vastakohtaksi sille tululle suomenhevoselle, jota on totuttu ajattelemaan samojen käsitteiden kautta: alkuperäisenä, aitona ja kansallisena (Nyman & Schuurman 2012). Andalusianhevosen erilaisuus liittyy selkeästi kansallisuuteen (etelämaalaiset) sekä hevosen henkisiin ominaisuuksiin (sielunelämä). Andalusianhevosen vertaaminen suomenhevoseen ei onnistu ilman hevosen kehollista kohtaamista ja sen kulttuurisen pääoman ymmärtämistä. Ratsastustilanteessa turvautuminen etukäteen rakennettuun representaatioon eläimestä ei riitä, sillä eläin itse vaikuttaa kohtaamiseen ja sitä kautta eläimestä syntyvään tulkintaan omalla materiaalisella läsnäolollaan ja aktiivisella toimijuudellaan.

Tulkinnat ja yksilö

Ihmisen ja eläimen kohtaamisessa eläin nähdään erilaisten sitä kuvaavien kategorioiden kautta, mutta myös yksilönä. Kokemukset kahdenkeskisestä kommunikaatiosta eläimen kanssa vahvistavat sen yksilöllistä tuntemista ja sen ominaisuuksien tulkintaa tästä näkökulmasta (Schuurman 2012). Hartsa-hevosta koskevassa blogiaineistossa on erityisen

kiinnostavaa, miten tietyistä hevosityyppien muodostuu kollektiivisesti jaettu käsitys, joka kytkeytyy selkeästi ekonationalistiseen ajatteluun ja hevosen kulttuurisen pääoman keholliseen tulkintaan. Ratsastuskoulussa on myös muita andalusianhevosia, ja Hartsan erilaisuus nähdään nimenomaan tämän ryhmän, andalusianhevosten, ominaispiirteinä: ”Hartsa on andaluuseista kaikkein tarkin sille, ettei selässä jää yhtään puristamaan” (Saara). Hevosen erilaisuus asetetaan tässä kontekstiin: se kuuluu ”erilaisten” hevosten ryhmään, mutta on silti näistä kaikkein erilaisin.

Kommunikaatio eläimen kanssa sisältää ajatuksen eläimestä intentionaalisenä toimijana ja tietoisena subjektina (Despret 2004). Hartsan tapauksessa hevosella ymmärretään olevan oma tahto. Tämä korostuu erityisesti silloin, kun ratsastus ei onnistu tai se koetaan hankalaksi: ”[h]erra andalusialainen vaati muutaman yrityksen sitä varten että pysyimme edes missään laukassa kulman läpi” (Tiina). Yksittäisten tilanteiden lisäksi aineistosta erottuu tulkintoja, joissa hevosta pyritään luonnehtimaan yksilönä suhteessa ratsastuskoulun muihin, toista rotua edustaviin hevosiin: ”siinä missä Kalle on pohkeet kiinni -tyyppi, Jardinero on pohkeet irti -tyyppi” (Liisa). Aineistosta näkyy selvästi, miten nämä käsitykset jaetaan kirjoittajien kesken. Jakamisen myötä tulkinnoista tulee kollektiivisia, paikallisesti rakentuneita käsityksiä tietyistä eläinyksilöistä, rodusta sekä siitä kansallisuudesta, johon rotu diskursiivisesti kiinnittyy.

Kiinnostavinta on kuitenkin se, miten Hartsa näyttäytyy aineistossa ”opettajana”, jonka tehtävänä on ohjata ratsastajia kommunikoimaan oman kulttuurinsa tavoilla: ”perusratsastuksen aakkosissa pilkuntarkka opettaja” (Liisa). Tässä eläin tulkitaan aktiiviseksi toimijaksi, joka pyrkii paitsi kommunikoimaan ihmisten kanssa näitä kohdatessaan myös muuttamaan heitä. Kun ratsastajien taidot paranevat, heidän mahdollisuutensa kommunikoida tämän hevosen kanssa kehittyvät, mikä heijastuu heidän kykynsä kohdata muita hevosia. Opetustilanteissa hevosen koetaan kertovan ratsastajalle tämän virheistä: ”[laukassa] jäin ajamaan liikaa eteen, jolloin jotenki puristauduin reisillä kiinni satulaan. Tätähän Hartsa ei siedä yhtään, vaan anto mulle pitkään kaivatun oppitunnin siirtymällä välittömästi raviin” (Katja).

Hevonen toimii oman kulttuurisen pääomansa mukaan, ja ratsastajien on opittava ymmärtämään sitä käytännön toiminnan kautta. Tämä tukee performatiivista näkökulmaa, jonka mukaan ihmisen ja eläinten väliset suhteet rakentuvat konkreettisen tekemisen kautta ja muuttavat vähitellen molempia osapuolia (Birke ym. 2004; Haraway 2008: 32). Blogiaineistosta näkyy, että tämä prosessi perustuu toistuviin konkreettisiin, kehollisiin kohtaamisiin,

joiden perusteella hevosesta rakentuu vähitellen paikkaan sijoittuva kollektiivinen käsitys. Siinä paikassa, jonne hevonen kaupan seurauksena tuodaan, on ennestään olemassa kulttuurisia käsityksiä siitä, millaisia hevoset ovat ja miten niiden kanssa kommunikoidaan. Hevonen, joka ei näyttäyty näiden käsitysten mukaisena tai toimi niiden mukaan, mielletään vieraaksi. Sen vierautta tulkitaan ekonationalistisen diskurssin kautta. Hevosen tulkinta sille vieraassa kulttuuriympäristössä voi lopulta tuottaa sille uuden identiteetin, joka edelleen muo-
vaa niitä ihmisiä, jotka ovat sen kanssa vuorovaikutuksessa. Tässä prosessissa eläimen alkuperämaa ja sen hevosten pitoon liittyvät kulttuuriset käsitykset ovat aina merkityksellisiä.

Johtopäätökset

Olen tarkastellut andalusianhevoseen rotuna liitettyjä ekonationalistisia merkityksiä sekä yksittäisen hevosen kohtaamista ja sen kulttuurisen pääoman tulkintaa uudessa ympäristössä, johon hevonen on kansainvälisen kaupan seurauksena päätenyt. Ekonationalistisessa diskurssissa rotu nostetaan hevosen keskeiseksi ominaisuudeksi, jonka kautta eläin kytketään tiettyyn kulttuuriin. Ratsastustilanteessa eläimen kulttuurista pääomaa tulkitaan kehollisesti, ja tulkintoihin vaikuttavat sekä vieraaseen rotuun liittyvät mielikuvat että paikalliset tavat ja käsitykset hevosen kanssa kommunikoinnista. Hevosen erilaisiksi koetut tavat kommunikoida ihmisen kanssa ymmärretään osaksi vierasta kulttuuria samalla tavoin kuin ihmisten käyttämä kieli. Ihmisen ja hevosen välisessä kommunikaatiossa koetut haasteet ymmärretään eläimen erilaisuuteen ja vieraan maan kulttuuriin kuuluviksi elementeiksi.

Eläimen kulttuurisen pääoman kiinnittyminen ekonationalistiseen diskurssiin havainnollistaa sitä, miten ihmisen parissa elävät eläimet rakentuvat osaksi kulttuuria. Luontoon liitetään kulttuurisia merkityksiä esimerkiksi silloin, kun eläimet yhdistetään ihmisten mielikuvissa kansaan, alueeseen tai valtioon (Franklin 2006: 80, 112). Tämä tulkintatapa korostuu silloin, kun ekonationalismi saa eksotiikan sävyjä ja eläimiin liitetään stereotyyppisiä käsityksiä tiettyä kansallisuutta edustavista ihmisistä.

Eläimestä tehdyt tulkinnat ovat myös spatiaalisia. Rotuun liittyvät tulkinnat muodostuvat osaksi eläimen tulkintaa yksilönä. Tähän vaikuttaa se paikallinen konteksti, jossa kohtaaminen eläimen kanssa tapahtuu. Tulkinnat jaetaan yhteisöllisesti, jolloin hevoselle rakentuu sen kulttuurisen pääoman, ekonationalistisen eksotiikan ja paikallisten kohtaamisten perusteella uusi identiteetti. Jokainen näistä osatekijöistä on tärkeä; jos Hartsa olisi esi-

merkiksi syntynyt ja koulutettu Suomessa, sen kulttuurinen pääoma olisi ollut erilainen, sillä aineistoni perusteella hevosten käsittelyn ja koulutuksen käytännöt ovat Suomessa jossain määrin erilaiset kuin Espanjassa. Vaikka ratsastuskulttuuri on globalisoitunut, eri paikoissa vakiintuneisiin käytäntöihin vaikuttavat erilaiset historialliset ja kulttuuriset käsitykset eläimistä. Nämä käsitykset näkyvät myös koulutettujen hevosten tavassa kommunikoida ihmisten kanssa.

Tutkimukseni osoittaa, että kulttuurisen pääoman käsitteen avulla voidaan tarkastella eläimen tietoa sellaisissa tilanteissa, joissa eläin siirretään kulttuuriympäristöstä toiseen. Blogiaineiston perusteella Hartsasta on tullut ratsastuskoulussa eräänlainen opettaja, jonka tehtävänä on opettaa ratsastajille uusia taitoja ja samalla välittää omaa kulttuuriaan. Hevosen identiteetti ei kuitenkaan rakennu kaavamaisesti, vaan sen perusta on eläimen oma toiminta siinä nimenomaisessa kontekstissa, jossa eläin kohtaa ihmisiä. Hartsan tapauksessa kohtaamisten tilallinen konteksti on se suomalainen ratsastuskoulu, jossa Hartsa toimii opetushevosenä. Hevosen kulttuurisesta pääomasta tulee tässä prosessissa sosiaalista (sekä taloudellista) pääomaa. Tämä osoittaa, ettei kyse ole pelkästään kulttuurisesta resurssista vaan pääomasta, jolla on vaihtoarvoa (Erel 2010). Hevosen aktiivinen toimijuus ja sen varaan rakentuva identiteetti myös hämärtävät ihmisen ja eläinten – luonnon ja kulttuurin – välistä rajaa.

Ekonationalistisen diskurssin seurauksista tulee relationaalisia silloin, kun ne määrittävät ihmisen ja eläinten suhdetta. Tämä koskee myös hevosen kulttuurista pääomaa, sillä hevoselle opetetut asiat koskevat ennen muuta hevosen toimintaa ja kommunikaatiota ihmisen kanssa. Jeff Malpasin (2012: 238–239) mukaan relationaalisuuteen kuuluu olennaisesti raja; sen ymmärrys että asiat ovat jommalla-kummalla puolella rajaa, joko ”täällä” tai ”siellä”. ”Erilainen” hevonen on fyysisesti ”täällä”, paikassa jossa se kohtaa ihmiset, ratsastuskoulun asiakkaat. Samalla hevosta tulkitaan kuitenkin suhteessa sen alkuperämaahan, joka on ”siellä”; jossakin muualla, mutta kuitenkin tulkintojen kautta läsnä. Kohtaaminen – esimerkiksi ihmisen ja eläimen välinen relationaalinen suhde – ei tarkoita rajan ja erilaisuuden katoamista vaan päinvastoin. Rajan konstruointi yhdistää, mutta se myös tekee erilaisuuden näkyväksi. Eläinten ekonationalistisissa tulkinnoissa kyse on sekä ihmisen ja eläimen välisestä että kulttuurien välisestä rajasta ja erilaisuudesta. Kohtaamisessa eläimen kanssa joudutaan ottamaan huomioon molemmat rajat sekä niiden vaikutukset toisiinsa.

Ihmisen ja hevosen välisessä kehollisessa kommunikaatiossa myös hevosen on ymmärrettävä ih-

misen viestejä. Suomalaisen kulttuurin vieraus hevosen näkökulmasta jää tutkimassani aineistossa kuitenkin taka-alalle. Hevonen on tilanteessa se, joka edustaa vierasta, eksoottista kulttuuria. Tällä tavoin eläin liittyy osaksi paikkaa ja kulttuurista kontekstia – tuttua ja vierasta – eikä siksi ole täysin itsenäinen subjekti vaan toimijanakin lopulta toinen. Tosin, Harawayn (2008, 72) käsittein ilmaistuna, merkityksellinen toinen (*significant other*).

Tutkimukseni osoittaa, kuinka ihmisen ja eläinten suhteet rakentuvat spatiaalisesti ja suhteessa laajempiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin kuten globalisaatioon. Relationaalisen tutkimusotteen kautta näiden ilmiöiden merkitykset ja seuraukset sekä ihmisille että niille eläimille, joiden kanssa he ovat tekemisissä, tulevat näkyviksi. Koska eläinten oma toimijuus ja tavat olla vuorovaikutuksessa ihmisen kanssa ovat osa tätä kokonaisuutta, eläimet osallistuvat jossain määrin myös itse oman identiteettinsä määrittelyyn ja itseään koskevien diskurssien tuottamiseen.

Kiitokset

Artikkelini on osa Itä-Suomen yliopistossa toteutettavaa Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimushanketta ”Seuraeläimet affektiivisessä käänteessä” (14875).

KIRJALLISUUS

- Abad Gavin, M. (2006). *El caballo en la historia de España*. 195 s. Universidad de León, León.
- Alves, A. A. (2011). *The animals of Spain*. 228 s. Brill, Leiden.
- ANCCE (2012). Asociación Nacional de Criadores de Caballos de Pura Raza Española. 10.3.2014. <www.ance.es>
- Bear, C. (2011). Being Angelica? Exploring individual animal geographies. *Area* 43: 3, 297–304.
- Beumer, K. (2014). Catching the rat: Understanding multiple and contradictory human–rat relations as situated practices. *Society & Animals* 22: 1, 8–25.
- Birke, L. & K. Brandt (2009). Mutual corporeality: gender and human/horse relationships. *Women's Studies International Forum* 32: 3, 189–197.
- Birke, L., M. Bryld & N. Lykke (2004). Animal performances. An exploration of intersections between feminist science studies and studies of human/animal relationships. *Feminist Theory* 5: 2, 167–183.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. *Teoksessa* Richardson, J. G. (toim.): *Handbook for theory and research for the sociology of education*, 241–258. Greenwood Press, New York.
- Brandt, K. (2004). A Language of their own: An interactionist approach to human–horse communication. *Society & Animals* 12: 4, 299–315.
- Buller, H. (2013). Animal geographies I. *Progress in Human Geography* 38: 2, 308–318.
- Craw, C. (2008). The flavours of the indigenous: branding native food products in contemporary Australia. *Sites: New Series* 5: 1, 41–62.
- Despret, V. (2004). The body we care for: Figures of anthropo-zoo-genesis. *Body & Society* 10: 2/3, 111–134.
- Erel, U. (2010). Migrating cultural capital: Bourdieu in migration studies. *Sociology* 44: 4, 642–660.
- Franklin, A. (2006). *Animal nation*. 262 s. University of New South Wales Press, Sydney.
- Game, A. (2001). Riding: Embodying the centaur. *Body & Society* 7: 1, 1–12.
- Greene, A. N. (2008). *Horses at work*. 322 s. Harvard University Press, Cambridge.
- Haraway, D. (2003). *The companion species manifesto*. 100 s. Prickly Paradigm Press, Chicago.
- Haraway, D. (2008). *When species meet*. 423 s. Minnesota University Press, Minneapolis.
- Hookway, N. (2008). ‘Entering the blogosphere’: some strategies for using blogs in social research. *Qualitative Research* 8: 1, 91–113.
- Howell, P. (2013). The dog fancy at war: Breeds, breeding, and Britishness, 1914–1918. *Society & Animals* 21: 6, 546–567.
- Jokinen, A., K. Juhila & E. Suoninen (1999). *Diskurssi-analyysi liikkeessä*. 281 s. Vastapaino, Tampere.
- Leinonen, R.-M. (2013). Palvelijasta terapeutiksi: ihmisen ja hevosen muuttuvat kulttuuriset mallit Suomessa. *Acta Universitatis Ouluensis B* 115. 297 s.
- MacCannell, D. 1999. *The tourist*. 231 s. University of California Press, Berkeley.
- Malpas, J. (2012). Putting space in place: philosophical topography and relational geography. *Environment and Planning D* 30: 2, 226–242.
- Miller, T. (2012). Reconfiguring research relationships: regulation, new technologies and doing ethical research. *Teoksessa* Miller, T., M. Birch, M. Mauthner & J. Jessop (toim.): *Ethics in Qualitative Research*, 29–42. Sage, London.
- Ministerio de Agricultura (2002). 25418 ORDEN APA/3319/2002. Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. 10.3.2014. <www.boe.es>
- Noppiari, E. & M. Hautakangas (2012). *Kovaa työtä olla minä*. 174 s. Tampere University Press, Tampere.
- Nosworthy, C. (2013). *A geography of horse-riding*. 252 s. Cambridge Scholars Publishing, Newcastle-upon-Tyne.
- Nyman, J. & N. Schuurman (2012). Kansallinen eläin. Suomenhevosen ekonationalistiset diskurssit. *Alue ja ympäristö* 40: 2, 34–45.
- Ojanen, K. (2011). *Tyttöjen toinen koti*. 325 s. SKS, Helsinki.
- Philo, C. & C. Wilbert (2000). *Animal spaces, beastly places*. 310 s. Routledge, London.
- Potter, J. (2009). Discourse Analysis. *Teoksessa* Bryman, A. & M. A. Hardy (toim.): *Handbook of Data Analysis*, 607–624. Sage, London.
- Schuurman, N. (2012). ”Hevoset hevosina”: eläimen ja sen hyvinvoinnin tulkinta. *Publications of the University of Eastern Finland, Dissertations in Social Sciences and Business Studies* 37. 268 s.
- Schuurman, N. & A. Franklin (2015). Performing expertise in human–animal relationships: performative instability and the role of counterperformance. *Environment and Planning D* 33: 1, 20–34.

- Sunhorse (2014). Andalusialainen hevonen eli P.R.E. 10.3.2014. <sunhorse.fi>
- Suomi ratsailla: Tietoa ja tilastoja (2015). Suomen Ratsastajainliitto. 19.5.2015. <www.ratsastus.fi>
- Thierman, S. (2010). Apparatuses of animality: Foucault goes to a slaughterhouse. *Foucault Studies* 9, 89–110.
- Thompson, K. (2011). Theorising rider–horse relations: An ethnographic illustration of the centaur metaphor in the Spanish bullfight. *Teoksessa* Taylor, N. & T. Signal (toim.): *Theorizing animals*, 221–253. Brill, Leiden.
- Warkentin, T. & G. Watson (2014). Guest editor’s introduction. *Society & Animals* 22: 1, 1–7.
- Wipper, A. (2000). The partnership: The horse–rider relationship in eventing. *Symbolic Interaction* 23: 1, 47–70.
- Wolch J. & J. Emel (1995). Bringing the animals back in. *Environment and Planning D* 13: 6, 632–636.
- Wolch, J. & J. Emel (1998). *Animal geographies*. 310 s. Verso, London.